

Eminentissimi Ac Reverendissimi Domini, D. Joannis Baptistæ, Cardinalis De Luca, Theatrum Veritatis Et Justitiæ, Sive Decisivi Discursus

Ad Veritatem Editi In Forensibus Controversiis, Canonicis & Civilibus, in quibus in Urbe Advocatus, pro una partium scripsit, vel Consultus respondit ; Cum Indicibus Argumentorum, Causarum ac Rerum luculentissimis. Opus Tam Judicibus, Quam Causarum Patronis, atque omnibus in utroque Foro ...

Pars I. De Testamentis, Codicillis, & ultimis voluntatibus. Pars II. De Hærede, & Hæreditate. Pars III. De Legitima Trebellianica, & aliis Detractionibus

Luca, Giovanni Battista de

Coloniae Agrippinae, 1690

Disc. XIV. Romana hæreditatis de Monte nigro. An sola schedula scripta, vel subscripta per testatorem sine testibus, atque inter ejus scripturas reperta, sufficiat ad testamentum validum, ac ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-74043](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-74043)

ejus particulares circumstantias bene loquuntur, quoniam testator, Notario, & septem testibus, in forma testamenti nuncupativi nuncupatione explicata, ore proprio, de capite in caput, omnia dictavit Notario scribenti coram testibus audientibus, ac videntibus; Quodque testatore dicente, quod aliud sibi non occurreret, cum Notarius se accingeret, juxta stylum, ad extendendum rogatum, & publicationem, ex improvise supervenit mors ipsis presentibus, unde propterea non improbabiler dici posse videbatur, ut actus quoad testatorem esset jam completus, ipsaque voluntas perfecta, ac determinate explicata in actu testandi tanquam in termino, non autem in via, seu preparatione, adeo ut imperfectio consisteret ex parte Notarii.

Idemque dici posse videtur de casu, de quo agitur apud *Seraphin. dicta decis. 581. aliis decis. 173. part. 2. divers. resumpta per Magdalen. dicto cap. 5. num. 21.* (ubi de Rotæ variatione conqueritur), quoniam postquam testator jam integram ejus dispositionem in scripturam redigi fecerat, vocatus fuit Notarius, quo interrogante testatorem in forma testandi coram testibus ad id rogatis, an ejus voluntas esset juxta contenta in ea scriptura, ipsoque affirmante, Notarius se accingebat ad solitum rogatum ex superventa morte non sequutum, ideoque imperfectio non fuit ex parte testatoris, ejusque voluntatis jam completæ, sed ex parte Notarii circa solemnitatem rogatus.

Ac etiam talis, vel similis est casus de quo agitur in dicta Romana testamenti coram Sacro apud *Gratian. dicta decis. 350.* qui bene ad has distinctiones advertit.

Relinquendo igitur locum veritati circa dictos casus, de quibus præmissæ auctoritates agunt, (cum ob diversitatem ab illo controversiæ, inherendo commendabilissimo Curia stylo abhorrendi superflua, opus non esset id examinare;) Certum esse dicebam, quod omnino cessaret applicatio; Expendendo siquidem distincte actus, ac tempora.

Spectato primo actu, in quo testator, accessito amico, in quo fidem habebat, cum præsupposito, quod loqueretur solus cum solo, ejus voluntatem communicavit, ad effectum, ut eam redigeret in scripturam, juxta quam, claudendam, ac sigillandam, habebat in animo occulte testandi, & hic actus absque dubio, non continet nisi nudam vellicitatem, futuraque dispositionis preparationem; Diciturque testes, qui sub cortina dictum colloquium audierunt, turpitudinem allegabant, maleque gestum contra intentionem testari volentis.

Ut enim alibi *hoc eod. tit.* advertitur, lex in testibus desiderat qualitatem, quod sint rogati, non quia desideretur formalis rogatus tanquam solemnitas, sed ad excludendum ne verba casualiter coram aliquibus dicta, dispositionem inducant, & sic quod testator sciat loqui coram eis tanquam suæ voluntatis testibus, nullatenus verò ubi credit, cum uno tantum confidentialiter, ac secreto loqui.

In secundo autem actu sequuto die sequenti, ad specificationem aliquam deventum non est, sed amico generaliter interroganti, an perseveraret in eodem proposito, respondit affirmative, circa ipsam testandi voluntatem in genere, quia decedere volebat intestatus; Nullatenus autem ad determinatam voluntatem, circa singulas dispositiones devenit, dum volebat audire tenorem schedule extensæ, mediante lectura jam cepta, cujus terminationem ad aliam horam distulit; Igitur occasione dictæ lecture voluntatem regulare volebat, & quid affirmare, seu corrigere, vel declarare de-

beret, neque prius dici potest, ut voluntas devenerit ad terminum.

Ideoque advertendum, quod iste casus esset magis planus, longèque clarior illo, de quo agitur apud *Oldrad. dicto consil. 119.* Ibi enim, ipso testatore dicente, quidam clericus totam dispositionem bene, ac ordinate scripserat, adeo ut actus naturaliter esset perfectus, atque dilatio ad diem sequentem pro rogatu Notarii referri congruè poterat ad solemnitatem juxta alios enunciatos casus, de quibus agunt *Maria & Papon.* ac etiam *Rota coram Seraphino, & Sacro. ut supra;* Unde propterea, ea difficultas, quæ non omnino improbabiler cadere posset in dicto casu *Oldrad.* vel simili, nullo pacto cadere poterat in præfenti, ob longè diversas circumstantias; Et consequenter, si in eo, magis communis, & recepta opinio firmat imperfectio voluntatis; Multò magis, ac extrà dubium in hac facti specie, ideoque merito dictæ Ecclesiæ administratores acquieverunt.

Hinc proinde liquet, quod ista quæstio utpote voluntatis, sit potius facti quam juris, prorsusque erroneum est, cum doctrinis generalibus, vel decisis occasione diversorum casuum procedere, atque regulas generales statuere, quoniam juxta præmissimè insinuatam regulam generalem, quæ in hujusmodi voluntatis quæstionibus attendenda est, decisio pendet ex singulorum casuum individuis circumstantiis prudenti, beneque regulato arbitrio ponderandis, ad effectum inspiciendi, an verè testator devenerit ad actum testandi, ejusque voluntas redacta sit ad terminum, vel adhuc esset in via, atque in terminis vellicitatis, & preparationis, ut etiam dicendum est ubi agitur de scheda inter defuncti scripturas reperta, ut advertitur *supra disc. 1. & infra disc. seq.*

ROMANA

HÆREDITATIS

DE MONTE NIGRO

PRO

DUCE STEPHANO COLUMNA,

CUM

PP. SCHOLARUM PIARUM.

Causa decisus per Rotam pro PP.

An sola scheda scripta, vel subscripta per testatorem sine testibus, atque inter ejus scripturas reperta, sufficiat ad testamentum validum, ac perfectum favore Ecclesiæ, vel piæ causæ.

SUMMARIUM.

FActi series.
Resoluciones causa.
Quod etiam in testamento ad piæ causæ requiratur.

- quirantur perneceſſe duo teſtes.
4. An Clerici, vel Religioſi Eccleſia legataria ſunt in hoc idem teſtes.
  5. Reprobatur conſuſio, de qua num. 3. & contrarium verum, ut ſola ſchedula ſufficiat.
  6. De ratione cui innixa eſt diſpoſitio cap. Relatum de teſtament.
  7. Quod ſola ſchedula ſine teſtibus ſufficiat.
  8. Idem de teſtamento Cardinalium in vim indulti.
  9. De materia recognitionis ſchedula teſtamentaria.
  10. Quod de defectu imperfectionis voluntatis attendatur etiam in pia cauſa.
  11. Recenſetur caſus, in quo data etiam certa ſchedula, dubitatur de perfectione.
  12. De eodem.
  13. De argumentis imperfectionis.
  14. Schedula ſine die & anno adhuc ſufficit, ſed quid oportet hic defectum.
  15. De adminiculo perfectionis in hac facti ſpecie.
  16. De ratione dubitandi, ut etiam in teſtamentis ad pias cauſas requirantur ſolemnitates à jure poſitivo inducæ.

DISC. XIV.

Heronymus de Monte Nigro Marigliani Marchio, prole carens, donationem quorundam bonorum, ac feudi fecit Pompeo Columnæ Principi Gallicani conjuncto, ſub variis reſervationibus, ac onere cujuſdam annuæ præſtationis ad vitam; Cumque itinerando, morte violenta preemptus eſſet, atque in ejus ſcæmoralibus reperta fuiſſet ſchedula propria manu ſcripta, ſine tamen die, & anno, in qua hæredes inſtituebat PP. Scholarum piarum; Hinc iſti coram A. O. nemine citato, prævia recognitione dictæ ſchedulæ per teſtes habentes notam manum, declarati fuerunt hæredes, atque aliqua bona hæreditaria, dicto Pompeo diſſimulante, nihilque opponente, obtinuerunt; Ad plures autem annos, ſequuta dicti Pompei morte, ſcripto hærede Stephano Columna Duce Baſſanclæ juxta ſeriem, de qua *ſub tit. de ſervit. ad mater. uſufructus diſc. 60.* contra iſtum dicti hæredes judicium inſtituerunt coram A. C. pro reſiduo dictæ annuæ præſtationis, aliisque prætenſionibus, ac juriſ in donatione non cadentibus, obtentaque favorabili ſententia, & introducta cauſa in *Rota coram Taia;* Cum ex parte dicti hæredis rei conventi de duobus oppoſitum eſſet. Primò ſcilicet de legitimatione perſonæ, quodque in actoribus non juſtificaretur qualitas hæreditaria creditoris, cujus alias idem Pompeus erat legitimus ab inſtato hæres; Et ſecundò circa incompetentiam eorum, quæ petebantur; In hac ſecunda parte ſare in omnibus, vel pro majori parte pro reo in poſteriori deciſione reſponſum fuit, in prima vero circa qualitatem teſtate hæreditatis pro actoribus *ſub die 7. Maii 1668.* ita firmatur teſtamentum validum, ac perfectum.

Quatenùs igitur pertinet ad hunc punctum teſtamenti, an ſcilicet illud validum, ac perfectum ex dicta privata ſchedula reſultaret, dum nullo teſte munita erat, ſtante, quod agebatur favore cauſæ piæ juxta terminos *text. in cap. relatum de teſtam.* (dum alia inſpectio erat potiùs facti quam juris); Ego ſcribens pro dicto Duce reo convento, more Advocati ad cauſam oportunitatem dicebam, quod attenda diſpoſitione dicti *text. in cap. relatum,* perneceſſe requireretur interventus ſaltem duorum te-

Card. de Luca P. I. de Teſt.

ſtium, dum idem textus in divino oraculo princepaliter ſe fundat, quod in ore duorum, vel trium ſtat omne verbum, ideoque ubi ad minus non adſint duo teſtes, nullum ſubeſſe videtur fundamentum, ob quod teſtamentum, vel alia ultima voluntas ſubſtineri debeat, cumulando in id auctoritates in hac materia collectas per *Magdalen. de num. teſt. part. 2. cap. 1. num. 6. & Tiraquell. ac add. de privil. pia cauſa privil. 1.* qui cum hoc præſuppoſito procedunt, ut ſaltem duo teſtes ad eſſe debeant.

Quinimò ut eſſe debeant integri, ac habiles ad concludendum perfectam probationem naturalem, aded ut, licet juxta generalem regulam, quam habemus in teſtibus de univerſitate, vel collegio, ut in iis, quæ non concernunt intereſſe ſingulorum, ſed illud omnium in univerſum, teſtificari valeant, ut teſtes ejuſdem Eccleſiæ, vel Monaſterii, ſeu loci pii legatarii admittantur, adhuc tamen, ob aliquam fidei diminutionem reſultantem an intereſſe ſecundario, vel ſaltem ab illo affectionis, neque omnimò integri ac ſufficientes reputentur, quoties numerus, vel adminicula hujusmodi exceptionem non ſuppleant, ac ſuſpicionem tollant. *Mantic. de conjectur. lib. 6. ut. 3. num. 6. & 7. Thor. in add. ad Tiraquell. de privil. pia cauſ. in princ. & cap. 1. Sperell. deciſ. 81. num. 5. & num. 46. & ſeqq. ubi declaratur.*

Reſectendo tamen ad veritatem, agnoſcebam quod vera eſſet conſuſio, quæ deducebatur per ſcribentes in contrarium, atque in cauſæ deciſione admiſſa fuit, ut quoties non obſtet defectus recognitionis, vel alter imperfectionis voluntatis, ut infra, ſola ſchedula, diſponentis manu ſcripta, vel ſubſcripta, ſufficiat, abſque neceſſitate teſtium, quos dicta Decretalis enunciat demonſtrativè, non autem taxativè, ita indicando, quod ſufficiat ſola probatio naturalis abſque alia juris poſitivi ſolemnitate; Hoc enim poſito, intrat quæcumque alia ſpecies probationis naturalis, quæ illi factæ per duos teſtes æquipolleat, eo modo quo in contractibus, aliisque actibus inter vivos habemus, ut dici valeant obligatorii.

Iſtaque eſt vera ratio, cui dicta Decretalis innititur, ut bene, ac magiſtraliter *Abb. conſil. 32. n. 2. & ſeqq. par. 2.* Unde propterea leguleia ineptia eſt eorum, qui hoc dicunt piæ cauſæ privilegium, cum cujus terminis materiam regulant; Dicitur enim ita abulivè, & per quemdam modum loquendi, ut potè quid ſpeciale diverſificans à generalitate diſpoſitionis juris poſitivi, cui Eccleſia & pia cauſa ſubjectionem non patitur, quia ſola naturali veritate contenta eſt, ut etiam adverſetur *ſub tit. de fidei-commiſſ. diſc. 108.*

Quod etiam comprobatur per diſpoſitionem juris poſitivi in *Auth. quod ſive C. de teſtam. & in corpore unde ſumitur,* ut inter liberos, etiam ſine teſtibus ſola ſchedula ſufficiat, de quo *infra diſc. 26.* ac etiam *diſc. 75.* in teſtamento militari *deciſ. 150. part. 12. recent. & infra diſc. 28.* ideoque validè procedit argumentum juxta magis communem opinionem, quam perpetuò tenuit Rota; Et apud *Acchill. deciſ. 1. de teſtam. paſſim recepta,* ut apud *Cavaler. deciſ. 553. apud Burat. deciſ. 475. utrobique num. 1. & ſeqq. lavè deciſ. 166. part. 8. recent. dicta deciſ. 150. num. 23. part. 12. deciſ. 289. num. 1. & 2. part. 10. & ſæpius, cum ſit conſuſio recepta.*

Et comprobant quoque, ea quæ habentur *ſupra diſc. 6.* in materia teſtamenti Cardinalium in vim indulti expreſſè concedentis hanc facultatem, etiam per ſolam ſchedulâ ſine teſtibus, quoniâ ſi teſtes eſſent neceſſarii de jure naturæ, & ad probationem

De LUCA
de
teſtamentis
et
cui

tionem naturalem, non posset Princeps concedere indultum in contrarium.

Quare dubitandi ratio cadebat; Primò in defectu recognitionis, circa quam deducebam eadem, quæ habentur *supra dicto disc. 6.* super Curie stylo, cum eadem, quæ ibi habentur, rectè his terminis congruant, ex rationis identitate, dum utroque casu cum solis terminis juris naturalis procedendum est; Cum ea tamen differentia ibidem ponderata, majoris, vel minoris suspitionis, ob quam major, vel respectivè minor probatio necessaria est, ut ibi, sed stantibus aliis adminiculis, ita sufficiens videbatur.

Et secundo in altero defectu naturali imperfectæ voluntatis, quam certum est per favorem piæ causæ non suppleri cum sit defectus naturæ, ut habetur *disc. preced.* ac etiam *d. disc. 6.* Stant enim benè simul, ut schedula sit indubitata vera, & scripta per testatorem, & tamen quod contineat minutam, seu præparationem futuri testamenti, ad eò ut voluntas remaneat adhuc indeterminata in terminis velleitatis, & tanquam in via, non autem in termino, ut locis proximè citatis advertitur, ac benè præ cæteris probatur ex ibi allegatis decisionibus in *Romanæ hereditatis 4. Maii 1657. coram Melio, & 14. Januarii 1661. coram Verospio*, quarum casus est, quod mortuo ex improvviso quodam copista Pedemontano, qui ex nimia parsimonia notabilem assem cumularaverat, in eo scripturarum scrinio, quod vulgò *pulpitum* apud copistas, ac Notarios dicitur, repertæ fuerunt duæ schedulæ, una continens aliquas cancellationes, & apostillas, absque anno, vel die, & absque subscriptione, & altera ejusdem tenoris nitida, & subscripta, cum loco, anno, mense, & die, omnibusque illis verbis & clausulis, quæ de stylo in testamentis per Notarios adjici solent; Atque extrà omnem controversiam erat, quod utraque conscripta esset à defuncto, cujus character ratione dictæ professionis copistæ, erat notarius; Et tamen fuit nimium dubitatum de validitate, ac perfectione quamvis ibi instituta esset Ecclesia, vel Societas Nationalis S. Sudarii, ex dicta unica dubitandi ratione, quod incertum esset, an dictæ schedulæ ibi retinerentur tanquam præparationes testamenti ordinandi, quando deliberaret devenire ad actum testandi, stante notorio communi usu faciendi hujusmodi minutas, ac præparationes, easque pluries considerandi, ac immutandi, priusquam deveniatur ad actum, ad eò ut causa pluries propo-
 11 sita, ob votorum scissuram, ex difficultate capi non potuerit resolutio, demum capta *coram Melio*, ob extrinsecas veras, vel saltem adminiculativas probationes deductas ex quibusdam confessionibus, aliisque adminiculis; Et tamen in alia instantia *coram Verospio* recessum fuit, ob contraria adminicula denotantia, quod testator adhuc non erat omninò determinatus, dum aliquas fecit adnotationes pro ejus futuro testamento.

Idemque comprobatur casus, de quo agitur *disc. 11.* super testamento Cardinalis Carafæ, quoniam antequam ingrederetur conclave, jam ordinaverat ejus dispositionem cum consimili geminata schedula, una præparante, & altera præparata, ac nitida, & tamen ipsemet declaravit, quod adhuc testatus non erat, ut ibi; Igitur stant benè simul, ut schedula tota sit conscripta manu testatoris, & tamen stet in terminis præparationis, atque ad actum testandi devenit non sit, juxtà alium casum, de quo *disc. sequent.*

Applicando autem ad hanc facti speciem; Non negabam dictas regulas, cum quibus in hujus causæ decisione proceditur, sed negabam applicatio-

nem ex hoc defectu, quoniam non ex eo, quod inter scripturas testatoris hujusmodi schedula reperitur, ergò concludens, ac perfecta probatio resultat, ut ita testatus fuerit, nisi alia hujusmodi voluntatis adminicula concurrant; Multò verò magis, ubi ipsa schedula ex sui facie imperfectionem redeat, ut potè sine loco, anno, mense, & die, ac sine aliis partibus adjici solitis, ut etiam advertitur *disc. sequent.*

Non quod ista sint necessaria, ut in specie quod non curetur an careat die, & Consule *apud Cavaler. d. decis. 553. num. 1.* Sed capiendò has imperfectiones tanquam signa, seu argumenta, quod non esset scriptura perfecta, & determinata, sed potius præparatio, seu minuta, cujus qualitas ex his argui solet, ut alibi advertitur.

Unicum verò adminiculum deductum fuit ab observantia, ex eo desumpta, quod ipse Pompeus legitimus ab intestato hæres, rectè sciens, quod dicti Religiosi curaverant se declarari hæres, atque aliqua bona, & jura obtinuerant, notabili annorum spatio supervivens non reclamaverit; Istud autem adminiculum in stricta juris censura non videbatur sufficiens, quoniam id sequi fortè potuit, quia idem successor opinando hæreditatem esse tenuem, ac damnosam, vel intricatam, non habuerit animum ad eundem, ideoque id non curaverit, non tamen exinde inferri potest ad observantiam comprobativam voluntatis defuncti, quam percutere debent actus ex quibus illa deducitur; Aliæ verò facti circumstantiæ potius humano, quam legali modo id comprobare videbantur, & potissimum quædam solutio facta ab eodem Principe, unde propterea ut dictum est, humano potius, quam legali jure attento resolutio non improbabilis visa est.

In hoc autè proposito piarum dispositionum, ut neglectis juris positivi solemnitatibus, sola naturali probatione contentæ sint, ex eo quod Ecclesia, vel pia causa non teneatur dictæ legis positivæ subjectionem pati, sed juxtà dictum Evangelicum oraculum regulari, de quo *in d. cap. relatum*; In discursiva potius Academica, quam forensi dubitandi ratione, aliàs ponderabam, quod cum verius sit ut facultas testandi, non jure naturæ, vel gentium, sed ex legis positivæ benignitate competat, cum potius naturæ adversari videatur, ut qui jam annihilatus est, atque non dominus, adjiciat legem bonis pro tempore quo sua non sunt, ut advertitur *sub tit. de fideicom. disc. 141. ubi concordantes*; Hinc proinde, eadem lex positiva quæ hanc facultatem ex ejus benignitate concessit, prohibenda non venit adjicere certam formam, sub qua, & non aliàs talem potestatem concedat, quodque propterea illa attendi debeat tanquam qualitas habilitativa, seu conditio sub qua, & non aliàs dicta facultas attributa est; Unde propterea non spectatur persona cum qua sit dispositio, an subjaceat legi necnè, sed spectatur persona facientis, & tanquam conditio, seu qualitas habilitativa ad obtinendum id, quod alias lex concedere noluit, juxtà ea, quæ ponderantur *sub tit. de feud. disc. 54. ac etiam sub tit. de doto disc. 22. 103. & 143. cum similibus*; Verum ut dictum est, remanent hodie hujusmodi quæstiones, ac ponderationes academice, vel scholasticæ ad ingenia exercenda, cum in foro id passim receptum sit; Verum in discursiva quoque ratione est sustentabile si reflectatur ad legale historicum, de qua *sub tit. de servitut. disc. 1. & advertitur etiam alibi hoc tit.* quod scilicet quando lex civilis inventa usque recepta est, jam inolevisset usus testandi enunciatus *in d. cap. relatum, & cap. cum esse.*